

УДК: 316.722: 316.42(4)

Надія Пенькова

ЄВРОПЕЙСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ У КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ “ПЛИННОЇ МОДЕРНОСТІ”

Доповідь присвячена визначенню базових засад виникнення європейської ідентичності в умовах трансформаційних процесів сучасного суспільства; проаналізовано вплив процесів глобалізації та трайболізації на формування ідентифікаційного набору особистості, а також перспектив подальшої інтеграційної європолітики в соціокультурній площині.

Ключові слова: європейська ідентичність, трайболізація, глобалізація.

Pen'kova N. European identity in context of socio-cultural transformations of “fluctuating modernity”.

Report is devoted to definition of European identity's basis in the conditions of modern society's transformations; influence of globalization and tribalism on essence of individual identification set is analyzed here as well as prospects of the further integration euro-policy in socio-cultural sphere.

Key words: European identity, tribalism, globalization.

Пенькова Н. Европейская идентичность в контексте социокультурных трансформаций “текущей современности”.

Доклад посвящен определению базиса возникновения европейской идентичности в условиях трансформационных процессов современного общества; проанализировано влияние процессов глобализации и трайболлизации на формирование идентификационного набора личности, а также перспектив дальнейшей интеграционной евро-политики в социокультурной сфере.

Ключевые слова: европейская идентичность, трайболлизация, глобализация.

Актуалізація уваги до соціокультурних перетворень у межах сучасної Європи пов'язана, насамперед, з переходом євроінте-

граційної політики на новий рівень. Після формування спільного економічного та політичного просторів настала черга змін у духовній сфері. Іншими словами, маючи “Європу” постала необхідність у створенні “європейця” [2]. Проте такий процес творення не може бути виключно зовнішньокерованим, особливо в епоху “плинної модерності” [1], в межах якої відбувається примноження критеріїв самовизначення на фоні зростаючого динамізму перетворень у соціальних структурах, “розмивання” їх меж та фрагментації соціального простору.

Формування вищого наднаціонального рівня ідентичності розширює ідентифікаційний набір особистості. При цьому європейська ідентичність виступає його зовнішнім колом, що не виключає та не поглинає жодну іншу вже наявну ідентичність, однак і не зводиться до їх механічної суми. Тобто якщо зіставити ідентичності, якими володіє той або інший індивід, то ми отримуємо концентричні кола, в центрі яких знаходиться індивідуальна ідентичність, що являє собою єдність і спадковість життєдіяльності, цілей, мотивів, установок, ціннісних орієнтацій і самосвідомості особистості, а також включає ставлення до свого минулого, теперішнього і майбутнього. Наступним колом виступатимуть локальні ідентичності (мешканець міста, певного регіону, професійної, вікової групи тощо), на яких ґрунтуватимуться регіональні ідентичності (киянин, мешканець певної землі у Німеччині, штату у США). Національна ідентичність виникатиме на основі усіх попередніх рівнів, частіше за все у межах відповідної держави, і становитиме підґрунтя для появи європейської ідентичності.

Визначенню європейської ідентичності передують уточнення та конкретизація самого концепту “Європа”, в основі якого, в цьому випадку, лежить географічний чинник. Тобто носієм європейської ідентичності “a priori” може виступати особа, що пов’язана з європейською частиною континенту, однак цей зв’язок не обов’язково є фізичним. Ідентифікації себе як “європейця” передують визначення власної приналежності до французів, німців, поляків тощо, яка, своєю чергою, має спиратись на спільність форм світосприйняття, механізмів взаємодії із навколишнім середовищем та засад конструювання власно-

го життєвого простору. Неможливо бути “європейцем”, не належаючи до соціокультурного простору жодної із європейських держав, а, відповідно, не поділяючи її базові цінності та норми.

Сама ж європейська ідентичність має двоїсту основу свого формування. З одного боку, спирається на спільну європейську ментальність, яка носить усвідомлений або напівусвідомлений характер, з іншого – виникає на основі сформованої національної ідентичності, в якій закріплюється приналежність до конкретної європейської держави як суб’єкта більш широкого утворення (Європейського Союзу).

Базою європейської ідентичності виступає “європейський дух” [5], що з’являється як результат єдності християнства, античного надбання, ідеалів французької революції та досвіду двох світових війн. Ця категорія є продуктом інтеграційної політики останніх 50 років, хоча її сутнісне наповнення стало знайоме представникам європейської частини континенту щонайпізніше з часів становлення США. Тобто з того часу, коли відбулось чітке усвідомлення відмінності між європейцями та американцями [3].

Європейська ідентичність, наслідуючи від національної основні складові елементи, не обмежується ними і не може сповна переймати її механізми та інструменти конструювання. Акцент має бути зроблений на законності, моралі, політичних та інституційних техніках організації, так як це пропонував, наприклад, Ю. Хабермас [6]. Дані соціологічного дослідження, проведеного у 15 країнах-членах ЄС [4], засвідчили відсутність на даний момент спільного нормативно-семантичного базису як внутрішньої основи для формування європейської ідентичності. Причиною такої культурної роз’єднаності виступає посилення процесу трайболізації як реакції на виклик глобалізації та внутрішньої політики Європейського Союзу із захисту національних меншин. Проте конструювання європейської ідентичності більш реальним видається шляхом зовнішнього протиставлення себе (“європейців”), наприклад, американцям. У такому випадку дієвими інструментами виступатимуть формальні символи Європейського Союзу, які наділяються з боку населення глибшим змістом, аніж це може видатись на

перший погляд. До числа цих символів належать спільна валюта (“євро”), гімн та прапор. Важливим також на шляху формування європейської ідентичності є чіткий вибір стратегії колективних дій, яка позбавлена ідей уніфікації та асиміляції, але ґрунтується на єдності відмінностей та плюралізмі мов, ідей, культур та форм життєдіяльності, що набуває все більшої ваги на фоні роз’єднаності соціального простору.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бауман З. *Текущая современность* / Пер. с англ. под ред. Ю. В. Асочакова. – СПб.: Питер, 2008. – 240 с.
2. Вобруба Г. Границы “проекта Европа” от динамики расширения к ступенчатой интеграции // *Неприкосновенный запас: Дебаты о политике и культуре*. – 2004. – № 2 (34). – С. 38 – 46.
3. Arvanitis Y. Is it possible to forge a European identity? – 2005 year, available at: http://www.uwcaedes.org/papers/members/eu_identity.pdf (sited 20.03.08).
4. Standard Eurobarometer 69 / Spring 2008 – TNS opinion & social, available at: http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm.
5. European values and identity (a reflection for indispensable discussion) // by the Századvég Foundation, Austrian Institute for European Security Policy, Constantinos Karamanlis Institute for Democracy, Free Europe Centre, SPK-Europe. – 2005. – 18 p.
6. Habermas J. Why Europe needs a constitution? 2003 year, available at: <http://newleftreview.org/A2343> (sited 24.03.08).